

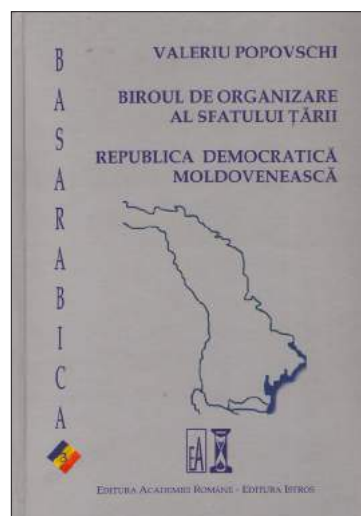
DOUĂ LUCRĂRI FUNDAMENTALE ALE UNUI MARE ȘI REGRETAT CERCETĂTOR AL SFATULUI ȚĂRII

Dr., conf. cercet. **Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC**
Institutul de Istorie al AȘM

La o sută de ani de la constituirea primului organism suprem legislativ și electiv al Basarabiei, care a fost, totodată, și una dintre primele instituții politice libere din acest ținut – Parlamentul – numit „Sfatul Țării”, sunt lansate apariții istoriografice de valoare, dedicate temei. Astfel, istoricul Gheorghe Cojocaru a considerat oportun să pregătească pentru manifestarea centenară apariția de sub tipar a două lucrări impunătoare care au aparținut regretatului Valeriu Popovschi (1950–2014), unul dintre cei mai pasionați și fideli cercetători ai mișcării de emancipare politică și națională ce luase avânt în 1917 după prăbușirea Imperiului Rus. Prima reprezintă lucrarea nodală a lui Valeriu Popovschi, *Biroul de organizare al Sfatului Țării (27 octombrie – 21 noiembrie 1917)*, după ediția din 2014, apărută într-un mic tiraj și care „s-a dovedit a fi ultima sa lucrare” editată (Gh. C.). A doua, *Republica Democratică Moldovenească (Formarea și evoluția. 1917–1918)*, rămasă practic în manuscris și necunoscută publicului cititor, reprezintă teza de doctorat a lui Valeriu Popovschi (susținută în anul 2001) și publicată într-o variantă prescurtată în 2004. Ambele „lucrări de căpătâi” ale pasionatului de istoria Sfatului Țării, Valeriu Popovschi, „se completează cronologic și factologic și formează un tot istoriografic și conceptual unitar” (Gh. C.), de aceea, au fost prezentate asociate într-un singur volum. Autorului „Nu i-a fost ușor, mai ales, la început, pentru că a trebuit să răzbată prin întunericul în care fosta școală istoriografică sovietică a învăluit activitatea Sfatului Țării, dar, totodată, i-a fost și ușor în condițiile în care libertatea de expresie și accesul la sursele de arhivă și la literatura istorică interzisă anterior au devenit niște drepturi definitiv câștigate” (G. Ch.).

Lucrarea a apărut sub egida Academiei Române în colecția *BASARABICA*, colecție îngrijită de acad. Victor Spinei, avându-i coordonatori pe acad. Victor Spinei și m.c. Ionel Cândea, fiind preluată printr-un *Cuvânt înainte* intitulat „Valeriu Popovschi, un istoric pasionat de istoria Sfatului Țării”, semnat de îngrijitorul ediției.

Prima lucrare, *Biroul de organizare al Sfatului Țării*, este compusă dintr-un impunător *Studiu* și valo-

Valeriu POPOVSCHI. *Biroul de organizare al Sfatului Țării (27 octombrie – 21 noiembrie 1917 / Republica Democratică Moldovenească (Formarea și evoluția. 1917–1918)*. Volum îngrijit de Gh. E. Cojocaru. București-Brăila: Editura Academiei Române – Editura Istros. 2017, 366 p.

roase documente. În scurtul dar minuțiosul *Cuvânt introductiv* autorul aruncă o privire retrospectivă asupra aparițiilor editoriale la tema *Biroului Sfatului Țării*. Este descrisă succint valoarea și importanța istoriografică a celor mai cunoscute lucrări la tema dată (care nu poate fi numită lipsită de atenție) evidențiind problemele umbrite, interpretate eronat sau cele spinoase, interpretate tendențios, așezând în studiu priviri ferme asupra importanței *Biroului de organizare al Sfatului Țării*, a rolului deosebit al acestuia în făurirea, în baza principiilor largi democratice, a instituției Sfatului Țării, instituție care la rândul său, a jucat un rol decisiv în istoria Basarabiei.

Capitole aparte din lucrare sunt dedicate Congresului Militar-Moldovenesc, etapelor de constituire a Biroului de organizare al Sfatului Țării, structurii acestuia, diverselor aspecte ale activității sale. Firul central desprins din concluziile autorului etalează faptul că „datorită eforturilor extraordinare, depuse de către această structură extrem de importantă, aleasă la 27 octombrie 1917 de Congresul Militar Moldovenesc, într-un termen record a fost creat și deschis într-un

mod solemn, la Chișinău, primul Parlament al Basarabiei, care a jucat, după cum se știe, un rol istoric în destinul provinciei dintre Prut și Nistru” (V. P.).

În controversă cu cei care au adoptat o retorică insinuantă, invocând caracterul ilegal al Sfatului Țării, autorul reușește să recupereze adevărul, alocând substanțial spațiu polemicii dedicate chestiunii semnificației înregistrării *Biroului de organizare al Sfatului Țării* de către instanțele juridice ale vremii. Generos și pertinent în analize, Valeriu Popovschi acordă un întreg capitol demonstrării științific-argumentat legitimitatea acestei instituții constituite în baza unor principii sau criterii foarte clare care au reflectat cu strictețe cadrul social, național, politic, administrativ și profesional al ținutului în ansamblu. Pe data de 21 noiembrie 1917 a avut loc ședința solemnă de constituire a Parlamentului (Sfatul Țării) și astfel, *Biroul de constituire al Sfatului Țării* își încheie activitatea. Semnatarul lucrării, generos în descrieri, aproape „la minut” reconstituie din multitudinea de documente cercetate procesul de pregătire a fiecărui detaliu în parte a ședinței solemne, a ceremoniei inaugurale: de la alocuțiunile în plen până la repertoriul muzical al corului care a interpretat istoricele cântece pe scena Liceului nr. 3 de Băieți din Chișinău, din strada Livezilor, alte detalii organizatorice, creând un tablou integrat al istoriciei zile. Astfel, la 21 noiembrie 1917, odată cu deschiderea solemnă a ședinței constitutive a Sfatului Țării, ia sfârșit scurta și zbuciumată perioadă de activitate a *Biroului de organizare* al acestuia „care-și îndeplinesc cu cinste misiunea istorică” (V. P.). Scurte dar pertinente concluzii desprinde autorul din materialul factologic prezentat, judecând prin analiza cauzelor și a efectelor din care deduce aspectele cele mai problematice.

Lucrarea este însoțită de un șir de Anexe: procesele-verbale ale tuturor celor 15 întruniri ale Biroului, în variantă originală, în limba rusă și traduse în limba română, o listă a membrilor Biroului, alcătuită în baza proceselor-verbale, alte câteva documente și materiale inedite privind activitatea Biroului, o Bibliografie selectivă și două rezumate în limbile română și franceză.

A doua lucrare, *Republica Democratică Moldovenească (Formarea și evoluția. 1917–1918)*, necunoscu-

tă până la această dată, este structurată în trei capitole care reflectă situația social-politică din Basarabia după Revoluția din februarie 1917 din Rusia; formarea propriu zisă a Republicii Democratice Moldovenești (RDM), proclamată la 2 decembrie 1917, în condiții extrem de complicate, ceea ce a reprezentat un prim pas în desprinderea de Rusia. Popovschi conchide că RDM a constituit o realizare importantă a mișcării de renaștere și eliberare națională din Basarabia care, spre deosebire de mișcările revendicative din celelalte teritorii românești înstrăinate – Ardeal și Bucovina – se desfășura în condiții cu totul specifice.

Autorul recunoaște că o parte a teritoriului național (Basarabia), aflată sub ocupație străină, s-a văzut nevoită, în anumite împrejurări, să-și proclame stăruința. Valeriu Popovschi nu diminuează rolul Ucrainei drept „împrejurare” (cauză) care a impulsionat crearea RDM prin pretențiile acesteia înaintate încă în vara anului 1917. El vine cu detalii referitoare la organizarea internă a RDM, instituirea noilor însemne: drapel, imn, stemă. Un spațiu separat este dedicat evoluției RDM de la Declarația Sfatului Țării, la 24 ianuarie 1918 și reclamarea independenței RDM la pregătirea constituției RDM și a celei a Basarabiei autonome. Un paragraf aparte este consacrat unirii Basarabiei cu România – operă de încununare a activității Sfatului Țării.

Ca și prima lucrare, cea de a doua conține un șir de documente publicate integral, o bibliografie selectivă dar substanțială, un rezumat în limbile rusă și engleză.

În încheiere, autorul formulează scurte dar precise concluzii referitoare la evoluția, importanța, destinul și oportunitățile oferite de RDM în perioada în care Basarabia se desprindea de Rusia, precizând singura cale firească de evoluție a acesteia, „care corespundea atât intereselor vitale ale populației dintre Prut și Nistru, cât și intereselor fundamentale românești, în ansamblu” (V. P.).

Ambele lucrări oferă posibilitatea de a cunoaște în profunzime și în realitate evenimentele și procesele petrecute acum o sută de ani în urmă în teritoriul dintre Prut și Nistru, sunt dedicate tuturor celor interesați de subiect și consemnează în spirit academic un centenar de la evenimentele mișcării de emancipare politică și națională din Basarabia anului 1917.